

УДК 336.774

JEL C 53, G 21, P 43

DOI: 10.31471/2409-0948-2020-1(21)-133-142

Бурковська Алла Валентинівна
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
e-mail: burkovskaya@mnaeu.edu.ua
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4158-1721>

Паламарчук Вікторія Юрївна
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9
e-mail: palamar98@ukr.net
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6466-6835>

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЛІЗИНГУ

Анотація. У статті досліджено стан вітчизняного ринку лізингу в умовах стрімкого технічного розвитку та виявлено певні недоліки, які не дозволяють ефективному функціонуванню даного ринку та отриманню очікуваних результатів. Виявлено низький рівень розвитку ринку лізингу в Україні та визначено перелік відповідних перешкод. Представлено нормативне регулювання ринку лізингу в Україні, основні етапи становлення вітчизняного ринку лізингу та перелік суб'єктів лізингових відносин. Виявлено, що вітчизняний ринок лізингу розвивається, але порівняно з іншими країнами – розвиток залишається на низькому рівні. Проаналізовано динаміку кількості зареєстрованих фінансових компаній, яка має тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду та кількості зареєстрованих юридичних осіб – лізингодавців, яка має за аналогічний період обернену тенденцію – спаду. Досліджено основні показники діяльності фінансових компаній та юридичних осіб – лізингодавців. Визначено перелік найбільших лізингодержувачів та основні обладнання, які фінансуються за рахунок лізингових коштів. Обґрунтована значущість розвитку ринку лізингу в Україні та створення відповідних сприятливих умов для розвитку агролізингу в сучасних умовах. Задля розвитку та виходу із післякризового етапу вітчизняного ринку лізингу, необхідно вдосконалювати та оновлювати чинну нормативну базу, розроблювати та запроваджувати нові механізми надання лізингових послуг та функціонування лізингових компаній з метою мінімізації всіх присутніх ризиків та усунення існуючих недоліків, вчасно адаптуватися до сучасних умов розвитку фінтехнологій, процесу діджиталізації в країні, поширення глобалізації і відповідно його впливу. Розроблено та представлено алгоритм запровадження системи надання лізингових послуг на базі державного банку для підтримки сільськогосподарських виробників України та обґрунтовано його значущість. Підтримка розвитку вітчизняного ринку лізингу з боку держави необхідна в сучасних умовах та потребує оперативного втручання.

Ключові слова: лізинг, фінансовий лізинг, лізингодавець, лізингодержувач, фінансова компанія.

Burkovska AllaValentinovna
Ph.D. (Economics),
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Mykolayiv National Agrarian University
54020, Mykolaiv, st. Georgiy Gongadze, 9
e-mail: burkovskaya@mnaeu.edu.ua

Palamarchuk ViktoriiaYurievna
Applicant of Higher Education, Accounting and Finance Faculty
Mykolayiv National Agrarian University
54020, Mykolaiv, st. Georgiy Gongadze, 9
e-mail: palamar98@ukr.net

STATE AND PROSPECTS OF THE UKRAINIAN LEASING MARKET

Abstract. The article examines the state of the domestic leasing market in the conditions of rapid technical development and identifies certain shortcomings that do not allow the effective functioning of this market and obtaining the expected results. The low level of development of the leasing market in Ukraine has been identified and a list of relevant obstacles has been identified. The normative regulation of the leasing market in Ukraine, the main stages of formation of the domestic leasing market and the list of subjects of leasing relations are presented. It was found that the domestic leasing market is developing, but compared to other countries - development remains low. The dynamics of the number of registered financial companies, which has a tendency to increase during the study period and the number of registered legal entities - lessors, which has a reverse downward trend for the same period, is analyzed. The main indicators of activity of financial companies and legal entities - lessors are investigated. The list of the largest lessees and the basic equipment which are financed at the expense of leasing means is defined. The significance of the development of the leasing market in Ukraine and the creation of appropriate favorable conditions for the development of agro-leasing in modern conditions is substantiated. In order to develop and exit the post-crisis stage of the domestic leasing market, it is necessary to improve and update the current regulatory framework, develop and implement new mechanisms for leasing services and the operation of leasing companies to minimize all risks and eliminate existing shortcomings, timely adapt to modern conditions the process of digitalization in the country, the spread of globalization and, accordingly, its impact. The algorithm of introduction of the system of providing leasing services on the basis of the state bank for support of agricultural producers of Ukraine is developed and presented and its significance is substantiated. Support for the development of the domestic leasing market by the state is necessary in modern conditions and requires prompt intervention.

Keywords: leasing, financial leasing, lessor, lessee, financial company.

Вступ. У сучасних умовах стрімкого технологічного розвитку, поширення глобалізації, впливу фінансових технологій, процесу цифровізації необхідно підвищити рівень розвитку ринку лізингу в Україні шляхом пристосування до зміни умов її функціонування та розроблення нових дієвих механізмів. Наявна ситуація формує додаткові можливості для розвитку ринку лізингу в Україні, в тому числі за рахунок залучення клієнтів – лізингоодержувачів серед сільгоспвиробників. Тому існує необхідність дослідження стану ринку лізингу України, рівня його розвитку та розроблення нових алгоритмів дій для його зміцнення та покращення в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку лізингу в Україні розглядали у своїх працях: С. Батажок, О. Рудич [1], О. Васильчишин, О. Тулай [2], Г. Грідіна [3], В. Другова [4], М. Дученко, Т. Павленко [5], О. Калівошко [6], Л. Леваєва, С. Кучеренко, М. Кучеренко [7], І. Ратошнюк [8], Н. Черненко,

Н. Ковальчук [9] та інші дослідники. Наявність дискусійних питань стосовно подальшого розвитку ринку лізингу в Україні в умовах стрімкого технологічного розвитку, які потребують ґрунтовних досліджень, спричинили вибір теми дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Головною метою дослідження є оцінка сучасного стану ринку лізингу в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до законодавства України «лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [10].

Фінансовий лізинг, в свою чергу – це угода лізингу, в результаті якого лізингоодержувач по закінченню строку договору (лізингової угоди) переймає право власності на предмет лізингу від лізингодавця на умовах договору або викупає його по залишковій вартості.

Нормативне регулювання вітчизняного ринку лізингу здійснюють [11]: Закон України «Про фінансовий лізинг» [12], Цивільний [13], Податковий [14] та Господарський [15] кодекси України, Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг» [16] та Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг» [17]. Але, на нашу думку, нормативне регулювання ринку лізингу в Україні є недосконалим та застарілим, тобто потребує перегляду та оновлення.

Становлення ринку лізингу в Україні почалося із моменту набуття незалежності. Виділяють 5 основних етапів розвитку вітчизняного лізингу [4, с. 113], представлених на рис. 1.

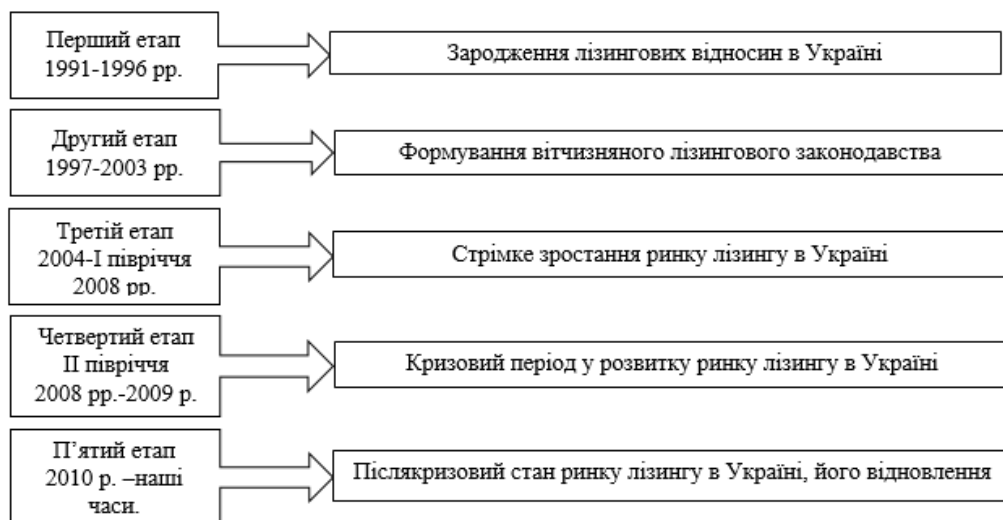

Рис. 1. Основні етапи розвитку вітчизняного ринку лізингу

Джерело: представлено на основі [4]

Ринок лізингу в Україні на сьогодні за своїм розвитком знаходиться, по суті, на рівні 90-х років ХХ століття [18]. Проаналізувавши дослідження та висновки Міністерства фінансів України та Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців», виявлено такі основні перешкоди для динамічного розвитку ринку в Україні [11, 18]:

- непоінформованість, необізнаність та недовіра населення;
- недосконалість законодавства;
- брак капіталу (внутрішнього та іноземного);
- відсутність державних мотивуючих програм;

– недостатній контроль за наданням лізингових послуг з боку держави (існування псевдо лізингових компаній, шахрайських схем).

Представимо суб'єкти лізингу схематично на рис. 2.

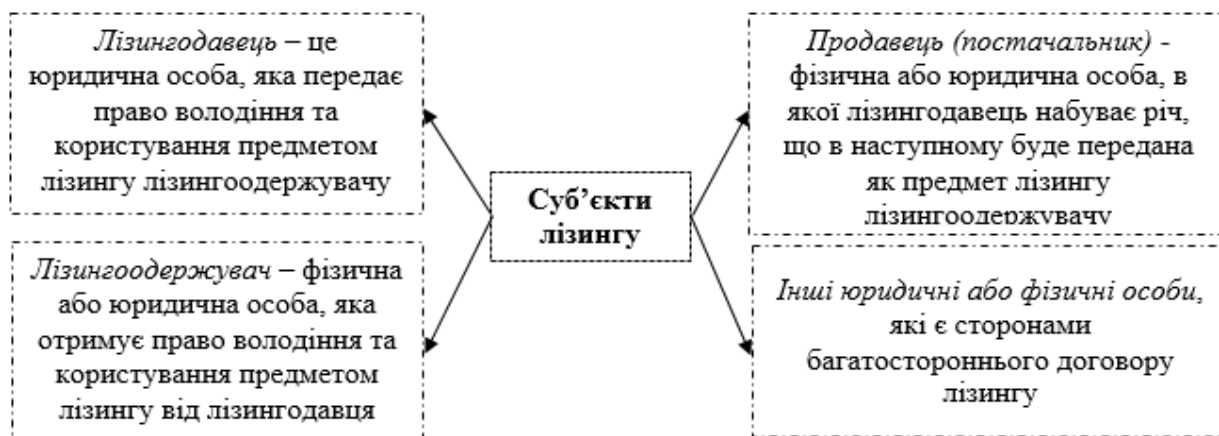

Рис. 2. Суб'єкти лізингу

Джерело: представлено авторами на основі [12]

Актуальність розвитку лізингу в Україні зумовлена високим ступенем зносу основних засобів та потребою постійного технічного оновлення, що негативно впливає на показники економічного зростання [4, с. 113]. Ринок лізингу в Україні розвивається, але порівняно з іншими країнами – розвиток залишається на низькому рівні. Представимо графічно динаміку кількості зареєстрованих установ, які надають лізингові послуги в Україні у 2016-2019 рр. на рис. 3.

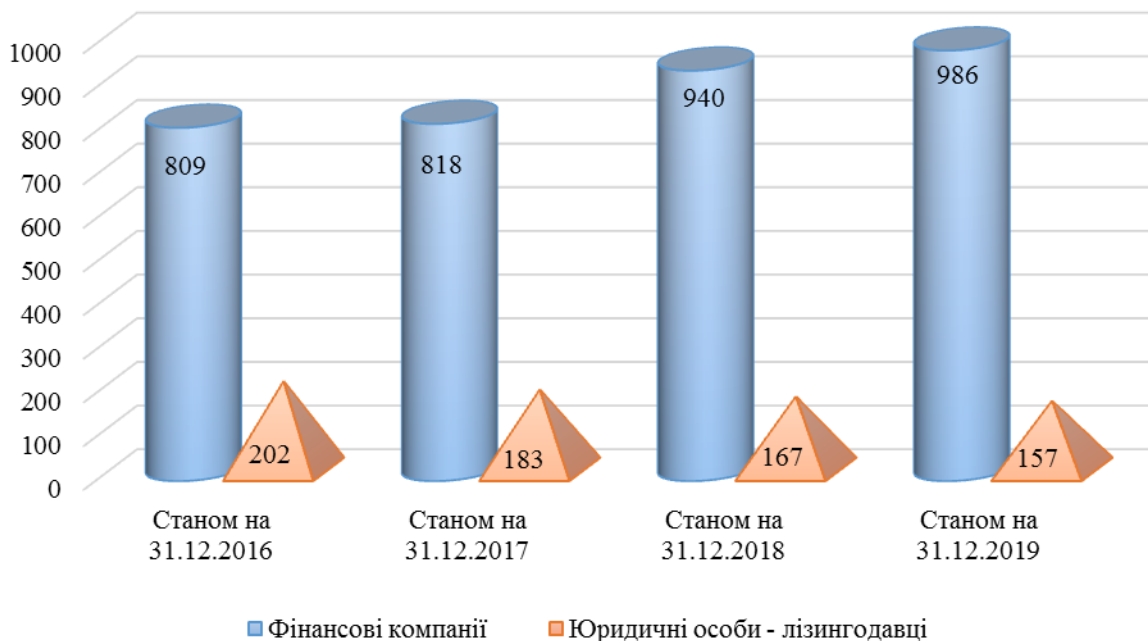

Рис. 3. Динаміка кількості зареєстрованих установ, які надають лізингові послуги в Україні у 2016-2019 рр., од.

Джерело: побудовано авторами на основі даних Нацкомфінпослуг [19]

Так, динаміка кількості зареєстрованих фінансових компаній протягом 2016-2019 рр. має тенденцію до зростання. Станом на 31.12.2019 р. фінансових компаній в Україні було зареєстровано на 177 од. або на 21,89 % більше, ніж станом на 31.12.2016 р. Динаміка кількості зареєстрованих юридичних осіб – лізингодавців має обернену тенденцію –

спаду. Станом на 31.12.2019 р. юридичних осіб – лізингодавців зареєстровано на 45 од. або на 22,28 % менше, ніж станом на 31.12.2016 р.

Для характеристики стану ринку лізингу в Україні, проаналізуємо динаміку основних показників діяльності фінансових компаній та юридичних осіб-лізингодавців у 2016-2019 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності фінансових компаній та юридичних осіб-лізингодавців у 2016-2019 рр.

Показники	Станом на 31.12.2016	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	Динаміка показника
Фінансові компанії					
Активи фінансових компаній, млн грн	97332	107533,9	125322,3	162197	
Власний капітал, млн грн	22754,5	26260,1	23863,6	26739,2	
Обсяг наданих фінансових послуг, млн грн	50449,1	90594,4	119029,8	148124,2	
Надання послуг з фінансового лізингу (вартість укладених договорів), млн грн	67,3	153,4	673,8	1596,9	
Юридичні особи-лізингодавці					
Вартість діючих договорів фінансового лізингу, млн грн	22904,4	22417,9	24920,9	27645,6	
Кількість діючих договорів фінансового лізингу, од.	17314	13939	14472	16830	
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, млн грн	9755	12814,2	21519,3	24647,8	
Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період, од.	9122	7699	8739	12363	

Джерело: представлено авторами на основі даних Нацкомфінпослуг [19]

Проаналізувавши основні показники діяльності фінансових компаній та юридичних осіб-лізингодавців у 2016-2019 рр., виявлено, що їх динаміка, в основному, має тенденцію до зростання. Вважаємо, що фінансові компанії та юридичні особи – лізингодавці протягом досліджуваного періоду (2016-2019 рр.) ефективно функціонують. Це свідчить про наявність попиту серед населення України на лізингові послуги та його щорічне зростання, в результаті чого і зростає кількість укладених договорів. Вартість договорів фінансового лізингу збільшується – це пов’язано із зростанням ринкових цін на предмети

лізингу, внаслідок процесу інфляції в країні, збільшення собівартості товару, нестабільності економічної ситуації в державі, податкових стягнень тощо. На нашу думку, для подальшого розвитку вітчизняного ринку лізингу необхідно підтримувати та покращувати дану динаміку, так як лізингові послуги є необхідним для ефективного функціонування та розвитку малого та середнього бізнесу.

Вважаємо, що в сучасних умовах доцільно залучати клієнтів із сфери сільгоспвиробництва. Так як в Україні буде відкритий ринок землі, після того як закон № 2178-10 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення»[20]буде введений в дію, відповідно зросте необхідність купівлі та отримання в оренду новітньої сільськогосподарської техніки. Тому актуальним постає питання створення відповідних сприятливих умов для розвитку агролізингу в Україні.

Відповідно до даних Нацкомфінпослуг станом на 31.12.2019 р. найбільшими лізингоотримувачами є: транспортна галузь (22,54 %), сільське господарство (20,04 %), сфера послуг (6,67 %) та будівництво (4,16 %). За вартістю договорів фінансового лізингу за обладнанням (укладених за звітний період) у 2019 р. лідирують: транспортні засоби (62,68 %), техніка, машини та устаткування для сільського господарства (25,53 %), будівлі та споруди (4,23 %), будівельне обладнання та техніка (4,07 %) [19].

Банк має право надавати послуги лізингу на підставі банківської ліцензії Національного банку України. Тому надання таких послуг банком, в тому числі і державним, є доцільним та законним.

В умовах постійного технічного оновлення, необхідним, на нашу думку, є запровадження механізму надання лізингових послуг на базі державного банку. Це дозволить забезпечувати новітньою технікою підприємців аграрного сектору, які не мають вільних коштів для купівлі необхідного обладнання, і тим самим підтримати функціонування підприємництва в Україні, а завдяки запровадженню даного механізму саме на базі державного банку – держава зможе зекономити на адміністративному обслуговуванні механізму та мінімізувати власні витрати. Завдяки процесу цифровізації, тобто впровадження цифрових технологій, можна зекономити на витратах з обслуговування клієнтів (заробітна плата працівників, оформлення документів), прискорити та полегшити процес укладання договору лізингу (не треба чекати своєї черги, всі питання вирішуються оперативно в онлайн-режимі), мінімізувати супутні витрати (оренда приміщення, комунальні послуги, витрати на офісне приладдя тощо). Тому пропонуємо алгоритм запровадження системи надання лізингових послуг на базі державного банку для підтримки сільськогосподарських виробників України, висвітлений на рис. 4.

Отже, задля розвитку та виходу із післякризового етапу вітчизняного ринку лізингу, необхідно вдосконалювати та оновлювати нормативну базу, розроблювати та запроваджувати нові механізми надання лізингових послуг з метою мінімізації всіх ризиків та усунення існуючих недоліків, вчасно адаптуватися до сучасних умов розвитку фінтехнологій, процесу цифровізації в країні, поширення глобалізації і відповідно його впливу, тощо.

Враховуючи результати проведеного дослідження, ми дійшли висновку, що підтримка розвитку вітчизняного ринку лізингу з боку держави необхідна в сучасних умовах та потребує оперативного втручання.

Рис. 4. Алгоритм запровадження системи надання лізингових послуг на базі державного банку для підтримки сільськогосподарських виробників України

Джерело: авторська розробка

Висновки та перспективи подальших досліджень. У процесі дослідження стану вітчизняного ринку лізингу зроблено наступні висновки:

1. Виявлено, що стан ринку лізингу в Україні знаходиться на низькому рівні, внаслідок існування певних перешкод: непоінформованість, необізнаність та недовіра населення, недосконалість законодавства, брак капіталу, відсутність державних мотивуючих програм, недостатній контроль за наданням лізингових послуг з боку держави та застарілого механізму надання лізингових послуг. Представлено нормативне регулювання ринку лізингу в Україні та основні етапи становлення вітчизняного ринку лізингу.

2. Проаналізовано динаміку кількості зареєстрованих фінансових компаній протягом 2016-2019 рр., яка має тенденцію до зростання та динаміку кількості зареєстрованих юридичних осіб – лізингодавців, яка має обернену тенденцію – спаду. Станом на 31.12.2019 р. фінансових компаній в Україні було зареєстровано на 177 од. або на 21,89% більше, ніж станом на 31.12.2016 р. Станом на 31.12.2019 р. юридичних осіб – лізингодавців зареєстровано на 45 од. або на 22,28 % менше, ніж станом на 31.12.2016 р.

3. Досліджено основні показники діяльності фінансових компаній у 2016-2019 рр., динаміка яких має тенденцію до зростання. Зазначено, що станом на 31.12.2019 р. найбільшими лізингоотримувачами є 4 галузі: транспортна галузь, сільське господарство, сфера послуг та будівництво. За вартістю договорів фінансового лізингу за обладнанням (укладених за звітний період) у 2019 р. лідирують: транспортні засоби, техніка, машини та устаткування для сільського господарства, будівлі та споруди, будівельне обладнання та техніка.

4. Представлено розроблений алгоритм запровадження системи надання лізингових послуг на базі державного банку для підтримки сільськогосподарських виробників України та обґрунтовано його значущість. Запровадивши зазначений алгоритм, можна очікувати підвищення рівня розвитку ринку лізингу в Україні та якості надання лізингових послуг, розширить спектр послуг державного банку, підвищить рівень довіри до лізингових компаній, тощо.

Література

1. Батажок С. Г., Рудич О. О. Особливості лізингових операцій у портфелі послуг кредитно-фінансових інститутів. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. №10(161). С. 70-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_10_16.
2. Васильчишин О., Тулай О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи. *Світ фінансів*. 2006 р. Вип. 3 (8). С. 128-141.
3. Грідіна Г. Фінансовий лізинг: проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Траєкторія науки*. 2017. Вип. 3. №9. С. 3019-3025.
4. Другова В. Т. Формування і розвиток ринку лізингу в Україні. *Регіональна економіка*. 2012. №3. С. 113-120.
5. Дученко М. М., Павленко Т. В. Стан та перспективи розвитку лізингової галузі в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/55.pdf.
6. Калівошко О. М. Аналіз діяльності фінансових компаній як елементів інфраструктури фінансово-кредитного ринку України. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 41. С. 179-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2019_41_23
7. Леваєва Л. Ю., Кучеренко С. Ю., Кучеренко М. А. Анализ деятельности финансовых и лизинговых компаний в Украине. *Економічний вісник університету*. 2016. № 30/1. С. 178-188.
8. Ратошнюк І. В. Особливості розвитку та сучасний стан фінансового лізингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5400>.
9. Черненко Н. О., Ковальчук Н. В. Аналіз стану сучасного ринку міжнародного лізингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5636>.
10. Про Закон України "Про лізинг": Лист Вищого арбітражного суду від 23.03.1998 № 01-8/104. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_104800-98.
11. Українське об'єднання лізингодавців: офіційний сайт Асоціації. URL: <https://uul.com.ua>.
12. Про фінансовий лізинг: закон України від 16.12.1997 № 723/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/723/97-%D0%B2%D1%80>.
13. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
14. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

16. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг»: Міжнародний документ від 28.05.1988. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_263.
17. Конвенція СНД «Про міждержавний лізинг»: Міжнародний документ від 25.11.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179.
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2020).
19. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг (Нацкомфінпослуг): офіційний сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua> (дата звернення: 25.04.2020).
20. Закон про ринок землі №2178-10. Основні положення. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/715-zakon-pro-rinok-zemli-2178-10-osnovni-polojennya>.

References

1. Batazhok, S., Rudich, O. (2014). Features of leasing operations in the portfolio of services of credit and financial institutions. *Formation of market relations in Ukraine*, 10 (161), 70-75. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_10_16 [in Ukrainian].
2. Vasilchyshyn, O., Tulai, O. (2006). Leasing in Ukraine: the past and prospects. *The world of finance*, 3 (8), 128-141 [in Ukrainian].
3. Gridina, G. (2017). Financial leasing: problems and prospects of development in Ukraine. *The trajectory of science*, 3(9), 3019-3025 [in Ukrainian].
4. Drugova, V. T. (2012). Formation and development of the leasing market in Ukraine. *Regional economy*, 3, 113-120 [in Ukrainian].
5. Duchenko, M. M., Pavlenko, T. V. (2019). Status and prospects of development of leasing industry in Ukraine. *Effective Economy*, 1. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/55.pdf [in Ukrainian].
6. Kalivoshko, O.M. (2019). Analysis of activity of financial companies as elements of infrastructure of the financial and credit market of Ukraine. *University Economic Bulletin*, 41, 179-188. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2019_41_23 [in Ukrainian].
7. Levayeva, L. Yu., Kucherenko, S. Yu., Kucherenko, M.A. (2016). Analysis of the activity of financial and leasing companies in Ukraine. *University Economic Bulletin*, 30/1, 178-188[in Russian].
8. Ratoshnyuk, I. V. (2017). Features of development and current state of financial leasing in Ukraine. *Effective Economy*, 1. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5400> [in Ukrainian].
9. Chernenko, N. O., Kovalchuk, N. V. (2017). Analysis of the current international leasing market in Ukraine. *Effective Economy*, 6. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5636> [in Ukrainian].
10. Supreme Court of Arbitration (1998). On the Law of Ukraine "On Leasing" (Order № 01-8/104, March 23). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_104800-98 [in Ukrainian].
11. Ukrainian Association of Lessors: the official website of the Association. Retrieved from: <https://uul.com.ua> [in Ukrainian].
12. Verkhovna Rada of Ukraine (1997). On Financial Leasing (Act No. 723/97, December 16). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/723/97-vp>. [in Ukrainian].
13. Civil Code of Ukraine dated 16.01.2003 № 435-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
14. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
15. Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003, No. 436-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].

16. UNIDROW Convention on International Financial Leasing: International Document of May 28, 1988. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_263 [in Ukrainian].

17. CIS Convention on Interstate Leasing: International Document of November 25, 1998. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_179 [in Ukrainian].

18. Official website of the Ministry of Finance. Retrieved from: <http://www.minfin.gov.ua> [in Ukrainian].

19. National Commission for the State Regulation of Financial Services (National Financial Services Commission): official website. Retrieved from: <https://www.nfp.gov.ua> [in Ukrainian].

20. Land Market Law No. 2178-10. Substantive provisions. Retrieved from: <https://agropolit.com/spetsproekty/715-zakon-pro-rinok-zemli-2178-10-osnovni-polojennya> [in Ukrainian].